

NOTAT

23. maj 2019

EP-VALGET AFGØRES I OPRØRT VÆLGERHAV

Kontakt:

Direktør, Bjarke Møller

+45 51 56 19 15

bjm@thinkeuropa.dk

RESUME Følelser, antipatier og frygt kommer til at spille en meget vigtig rolle ved Europa-Parlamentsvalget. Det står klart efter en grundig gennemgang af en række store europæiske meningsmålinger, der er offentliggjort i de seneste uger og måneder. Selv om opbakningen til EU som projekt slår nye rekorder, så er der under overfladen stor mistillid og frustrationer blandt vælgerne.

Halvdelen af europæerne føler ikke, at tingene går i den rigtige retning i EU, og lige så mange føler, at de ikke bliver set og hørt af de politiske ledere. I nogle lande som Frankrig føler næsten syv ud af ti vælgere, at både det nationale og europæiske politiske system er brudt sammen og bør forandres. I flere lande kan spores stigende fremtidsfrygt og øget nostalgi og længsel tilbage i tiden. Over halvdelen af vælgerne i store lande som Frankrig, Tyskland, Italien og Polen frygter, at EU bryder sammen inden for de næste 10-20 år. Hele 28 pct. frygter, at nationalstaterne igen går i krig med hinanden. I Danmark er der dog relativ stærk optimisme i forhold til EU's fremtid, hvor frygt og bekymringer fylder mere i andre lande.

Vælgerne stemmer i stigende grad ud fra, hvem de ikke bryder sig om, frem for at tage stilling ud fra et fast ideologisk skema som i gamle dage med mere partiloyalitet. I dag er moderne politik mere flydende, og vælgere stemmer i højere grad på partier, som de synes, er bedst til at beskytte mod de trusler og antipatiske partier/politikere, som de tager afstand fra. Det gør EP-valget mere uforudsigeligt end så mange andre valg. De fleste danske partiers vælgere har klimaet som en af to top-prioriteringer. Klimavalget kan få stigende vægt på bekostning af den udlændingefrygt, som har domineret i det politiske landskab. Vælgere på tværs af segmenter er bekymrede for, om ekstremismen kan true Europa. De nationalkonservative vælgere har høj grad af frygt for indvandring og udenlandsk ekstremisme, mens de pro-europæiske vælgere er endnu mere bekymrede over om nationalistisk ekstremisme kan true EU indefra.

HOVEDKONKLUSIONER:

- Følelser og antipatier kan komme til at spille en udslagsgivende rolle for vælgerne kryds ved Europa-Parlamentsvalget. Vælgerne tager i høj grad stilling til, hvilket parti de skal stemme på ud fra følelser, og partiloyaliteten er begrænset.
- De klassiske højre-venstre skel er under nedbrydning, og det er i højere grad stærke antipatier end sympatier, der er afgørende. Kun et mindretal af vælgerne har besluttet sig ud fra et positivt tilvalg af et bestemt parti. Mange af os drives af antipatier og søger derpå tilflugt hos partier, som beskytter os imod dem, som vi ikke bryder os om.
- EU befinder sig i en dyb tillidskrise, og et flertal af de europæiske vælgere frygter ligefrem at EU vil bryde sammen inden for 10-20 år, mens over en fjerdedel tror, at nationalstaterne igen en dag vil gå i krig med hinanden.
- Ni ud af ti vælgere siger, at de vil tabe på det, hvis EU bryder sammen. Og vælgerne er mest bange for at miste friheden til at rejse, friheden til at handle og retten til fri bevægelighed over grænserne for at bo og arbejde i andre EU-lande.
- Både EU-tilhængere og EU-modstandere er fælles om at frygte ekstremister, men der er også vigtige nuancer. Begge opfatter islamistisk ekstremisme som en trussel mod Europa, men pro-europæerne er samtidig meget bekymret over den nationalistiske ekstremisme, som udfordrer grundlæggende europæiske værdier om demokrati, menneskerettigheder og retsstat.
- Klimasagen er en af de to højest prioriterede enkeltsager blandt alle danske partiers vælgere bortset fra hos DF's vælgere, hvor det ligger helt nede på femtepladsen over deres bekymringer og efter immigration, terrorisme, religiøs ekstremisme og kriminalitet.
- Udlændingedebatten splitter vælgerne mellem de nationalkonservative og de venstreliberale grønne som to yderpunkter, men et flertal i de forskellige vælgersegmenter er enige om at forsvare Europa og europæisk kultur imod ekstremister, fremmed indblanding og ydre trusler.

Europa-Parlamentsvalget den 23-26. maj finder sted i et vælgerhav med meget stærke følelser. Den politiske turbulens i Europa er rekordhøj, og det gør valget mere uforudsigeligt end mange tidligere valg. Der kan spores kraftige svingninger i meningsmålingerne for enkeltpartier, og usikkerheden er ekstra stor, da det er uvist, hvor høj stemmeprocenten bliver.

En række konfliktlinjer tegner sig efter de seneste ugers valgkamp, og kampen mellem EU-tilhængere og nationalistiske EU-skeptikere er blevet tegnet hårdt op. Men mange vælgere har ikke taget stilling endnu, og søger stadig efter en sikker havn hos partier, der tager deres forskellige bekymringer alvorligt. Det er ikke bare synet på udlændingepolitik, migration og grænsekontrol, der afgør valget, men en række andre forskellige konfliktlinjer, der skærer på kryds og tværs af de klassiske højre-venstre skel, som vi stadig i udstrakt grad opererer med i den nationale politik.

Europæisk politik befinder sig midt i et historisk opbrud, hvor den gamle traditionelle orden er under forandring, men hvor den nye orden endnu ikke er født. For at forstå opbruddet er det nødvendigt også at studere de underliggende strømninger af holdninger og følelser, der har udløst opbruddet blandt de europæiske vælgere. Der er kommet en række interessante meningsmålinger i de seneste måneder, der tegner et komplekst og sammensat billede af de europæiske vælgere.

Vælgerne slæber stadig rundt på bekymringer, der rækker tilbage til tre store globale kriser, som har ramt Europa i de senere år. De ydre chok fra terrorattentatet den 11. september 2001, den globale finanskrisen i 2008 og migrationskrisen i 2015 kan stadig spores i de europæiske vælgeres bevidsthed, og bekymringerne for terror, socialøkonomiske kriser og immigration er stadig stærke i europæernes bevidsthed. Kriserne har givet vind i sejlene til en række nye protestpartier, der udfordrer de traditionelle partier og det politiske establishment.

Terror- og udlændingefrygt er på retur, men scorer stadig højt i en række meningsmålinger op til Europa-Parlamentsvalget. Samtidig kan der spores en hastig stigning i bekymringen for klimaforandringerne. I Danmark og flere nord-vesteuropæiske lande er klimabekymringen nu den dominerende politiske sag, som vælgere vil have, at politikerne gør noget ved. Det skaber en ny dynamik ved dette EP-valg, og hvis klimaforandringerne tager til i kraft i de næste fem år – som FN's internationale klimapanel advarer om – må det forventes, at partierne vil komme under endnu større pres fra vælgerne for at finde nye løsninger på dette område.

De pro-europæiske partier i den konservative EPP-gruppe, den socialdemokratiske S&D-gruppe, den liberale ALDE-gruppe og hos de europæiske Grønne har alle ført kampagne på, at EU skal gøres stærkere for at håndtere globale problemer. Deres konkrete politiske og ideologiske svar er forskellige, men alle har i valgkampen lagt vægt på, at EU kan gøre mere for f.eks. at bekæmpe klimaforandringer og levere beskyttelse og sikkerhed til borgerne. De pro-europæiske partier ventes at få mellem 65-70 pct. af stemmerne ved valget, men EPP og S&D vil ikke længere have et absolut flertal og vil blive tvunget til at samarbejde mere med ALDE og de Grønne. Overfor de pro-europæiske partier mobiliserer en række EU-kritiske og skeptiske partier.

Den italienske viceministerpræsident, Matteo Salvini, har sat sig i spidsen for en nye nationalistisk alliance EANP, der er dannet sammen med bl.a. Marine Le Pen, Geert Wilders frihedsparti, det østrigske FPÖ, Dansk Folkeparti, og flere andre højrenationale partier. De mobiliserer især vælgere på udlændingefrygt og islamofobi. De ønsker et mindre EU, at begrænse Kommissionens magt i Bruxelles og at vende tilbage til de forstår som fædrelandenes Europa.

Her knytter de an til den nostalgi og fremtidsfrygt, der er ganske udbredt i EU-landene. 67 pct. af de europæiske vælgere har en nostalgisk længsel tilbage i tiden, viste en stor meningsmåling fra den tyske Bertelsmann Stiftung sidste år.¹ Nostalgien hænger for nogle sammen med fremtidsfrygt. For andre er det en længsel tilbage til et Europa, hvor udlændinge af anden kulturel og etnisk herkomst sendes tilbage til deres hjemlande. Salvini-alliancens projekt er ikke, at EU skal styrkes for at imødegå Trump og Putins stormagtspolitik. Tværtimod er flere af partierne i Salvini-alliancen stærkt positive overfor Trump og Putins form for nationalisme. Og de jublede alle, da et flertal af briterne i 2016 stemte for Brexit. Alt, hvad der kan bruges til at svække EU på bekostning af nationalstaten, er de positive overfor.

Kriser som katalysatorer for forandring

Kigger man historisk på det, har de ydre chok og globale kriser været katalysatorer for øget utilfredshed i vælgerbefolkningen, og den har også forplantet sig til en mere generel mistillid til det politiske system, både nationalt og i EU. Noget tyder på, at Brexit, Trump og Putin også opfattes af vælgerne som en slags ydre chok, for

¹ Bertelsmann Stiftung, Eupinion, The Power of the Past, 2018. https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/eupinions_Nostalgia.pdf.

siden 2016 har de været med til at udløse en stærk stigning i vælgerne opbakning til Den Europæiske Union og deres lands medlemskab af fællesskabet.²

Efter den britiske folkeafstemning har Eurobarometer spurgt vælgerne i EU-landene, hvorvidt de ønsker, at deres land skal blive eller forlade EU. Af den seneste måling foretaget blandt 27.973 vælgere i de 28-EU-lande i februar-marts 2019 fremgår det, at 68 pct. ønsker at blive, mens kun 14 pct. af vælgerne klart svarer, at de ønsker at forlade fællesskabet.³

Den overordnede opbakning til ideen om EU, og at det samlet set er en fordel at være med i fællesskabet, ændrer dog ikke, at der blandt vælgerne også kan spores en dyb frustration over tingenes aktuelle tilstand i EU. 50 pct. af vælgerne føler ligefrem, at tingene går i den gale retning i EU, viser en repræsentativ måling blandt 7.511 vælgere i 9 EU-lande (Frankrig, Tyskland, Storbritannien, Italien, Spanien, Sverige, Polen, Ungarn og Belgien) plus Serbien, der blev lavet af Ipsos-instituttet i marts.⁴

Det etablerede politiske system og demokratiet befinder sig i en historisk legitimitetskrise, den politiske turbulens er tårnhøj, og store bekymrede vælgergrupper søger nervøst og famlende efter andre samfundsprojekter. Mange stemmer mere ud fra, hvilke partier de tager afstand fra og reagerer imod, end de partier de positivt fatter sympati for. Dette billede træder tydeligt frem, når man analyserer det seneste års tværeuropæiske meningsmålinger. Ipsos-målingen viser desuden, at lidt over halvdelen af vælgerne føler, at "Den Europæiske Unions ledere bryder sig ikke om folk som mig".⁵ Ordvalget er interessant, for det siger ikke bare noget om folks syn på den overordnede politiske udvikling i EU, men om en følelse af at blive set og hørt.

Selv om 61 pct. af vælgerne i Europa (76 pct. af danskerne) ifølge Eurobarometer føler, at EU-medlemskabet er en god ting for deres land, og tilfredsheden dermed er tilbage på det samme høje niveau som umiddelbart efter Berlinmurens fald i 1989, er der samtidig en følelse af distance til EU-institutionerne, en fremmedgørelse og en følelse af ikke at blive hørt.

² Tænketanken Europa, Trump, Putin og terror får danskerne til at ønske sig mere EU, 10. juli 2017. http://thinkeuropa.dk/sites/default/files/notat_trump_putin_og_terror_far_danskerne_til_at_oen-ske_mere_eu.pdf.

³ Eurobarometer, spring 2019 <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/closer-to-the-citizens-closer-to-the-ballot>.

⁴ Eurobarometer, spring 2019 <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/closer-to-the-citizens-closer-to-the-ballot>.

⁵ Ipsos, 14. maj 2019. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2019-05/2019-european-elections-may-2019.pdf>.

Den tyske tænketank Bertelsmann Stiftung fik i januar opinionsinstituttet YouGov til at lave en meningsmåling blandt 23.725 borgere i 12 europæiske lande, herunder Danmark, hvor man har brugt en innovativ undersøgelsesmetode, der tester vælgernes følelser, holdninger og oplevelse af at være repræsenteret af forskellige partier. Undersøgelsen afslører, at folk, der føler sig dårligt repræsenteret af de politiske partier, har større sandsynlighed for at støtte populistiske udtalelser. Og det gælder også de vælgere, der endnu ikke har stemt på populistiske partier på hhv. den yderste højrefløj eller den yderste venstrefløj. Når der opstår et repræsentationsgab i hjertet af demokratiet, så aktiveres og styrkes populismen. Men undersøgelsen nuancerer også synet på populismen. Den fremkaldes i forskellige dimensioner. "Populistiske borgere er kun enige om to ting: De er skeptiske i forhold til Europa og utilfredse med EU-demokratiet. Når det kommer til substantielle politiske spørgsmål, så er de venstreorienterede og højreorienterede populistere mere splittede end mainstream-partiernes vælgere," konkluderer Bertelsmann Stiftung.⁶

Systemkrise og frygt for EU's sammenbrud

En anden stor måling, som YouGov har lavet for European Council of Foreign Relations blandt 46.000 vælgere i 14 EU-lande, afslører, at tillidskrisen er meget dyb. Undersøgelsen er udført i slutningen af marts og begyndelsen af april 2019 i Danmark, Sverige, Holland, Tyskland, Polen, Tjekkiet, Slovakiet, Ungarn, Østrig, Italien, Frankrig, Spanien, Grækenland og Rumænien.⁷ I nogle lande som Frankrig er der en udbredt følelse af, at både det nationale system og EU er gået i stykker. Hele 69 pct. af franskmændene har den opfattelse, Grækenland er det 61 pct., og i flere andre lande som Italien, Tjekkiet, Slovakiet og Spanien er det mellem 42-49 pct., der mener det. I Østrig mener 31 pct. af vælgerne, at EU-projektet er gået i stykker, mens 26 pct. af vælgerne mener, at der er en systemkrise både på nationalt og på europæisk plan. I Danmark har flertallet af vælgerne derimod en opfattelse at begge systemer fungerer fint, mens kun 15 pct. mener at begge politiske systemer er gået i stykker.

Blandt mange vælgerne er der dog ikke en fornemmelse af, at EU og de etablerede regeringspartier har styr på tingene og tilbyder den beskyttelse og sikkerhed, som de taler så meget om ved højtidelige lejligheder.

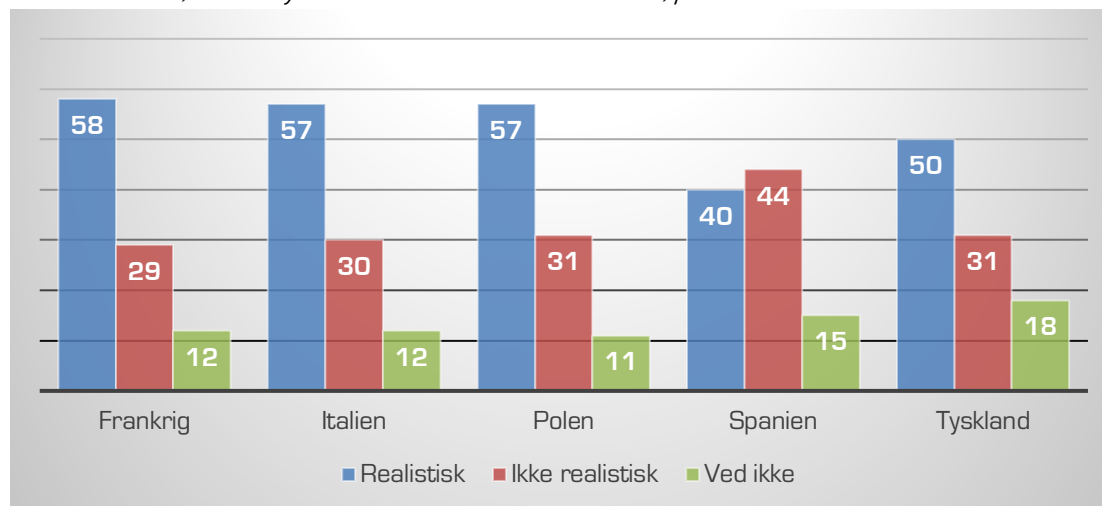
⁶ Bertelsmann Stiftung, Policy Brief 1/2019: Europe's Choice, Populist attitudes and voting intentions in the 2019 European election, 2019. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/policy-brief-12019-europes-choice/>

⁷ European Council of Foreign Relations, Ivan Krastev, Mark Leonard og Susi Dennison, What Europeans Really Want: Five Myths Debunked, April 2019. https://www.ecfr.eu/specials/what_europeans_really_want_five_myths_debunked

Et flertal af de europæiske vælgere frygter lige frem, at EU vil bryde sammen indenfor 10-20 år, viser denne YouGov måling for ECFR.

Figur 1: Mange tror, at EU kan bryde sammen

Er det realistisk, at EU bryder sammen inden for 10-20 år?, pct.

Note: Repræsentativ YouGov meningsmåling blandt 46.000 vælgere fordelt på 14 EU-lande. Udvalgte lande. Undersøgelsen er udført mellem den 23. januar og 25. februar 2019.

Kilde: European Council of Foreign Relations, maj 2019.

I Frankrig er det hele 58 pct., i Italien og Polen er det 57 pct., og i Tyskland er det 50 pct. Det er dramatiske tal her mere end 62 år efter, at Romtraktaten lagde grunden til det, vi i dag kender som Den Europæiske Union.

Det er dog ikke, fordi vælgerne ligefrem går og håber på EU's forestående sammenbrud. Hele 92 pct. af vælgerne siger, at de selv vil tabe på det, hvis EU bryder sammen. Vælgerne uddyber også, hvad de vil opleve som det største tab i en verden uden EU. Det er i den nævnte rækkefølge: frygten for at miste friheden til at rejse, til at handle og til fri bevægelighed over grænserne for at bo og arbejde i andre EU-lande. I den forstand kan man sige, at EU for mange vælgere fremstår som en garant for øget frihed. I Ipsos-målingen fra marts 2019 blev vælgerne bedt om at svare, hvad der er EU's største bedrifter i de sidste 60 år. Her blev friheden til at rejse (73 pct.) og at handle (66 pct.) rangeret højere end fred (59 pct.) demokrati, menneskerettigheder og retsstat (49 pct.).⁸

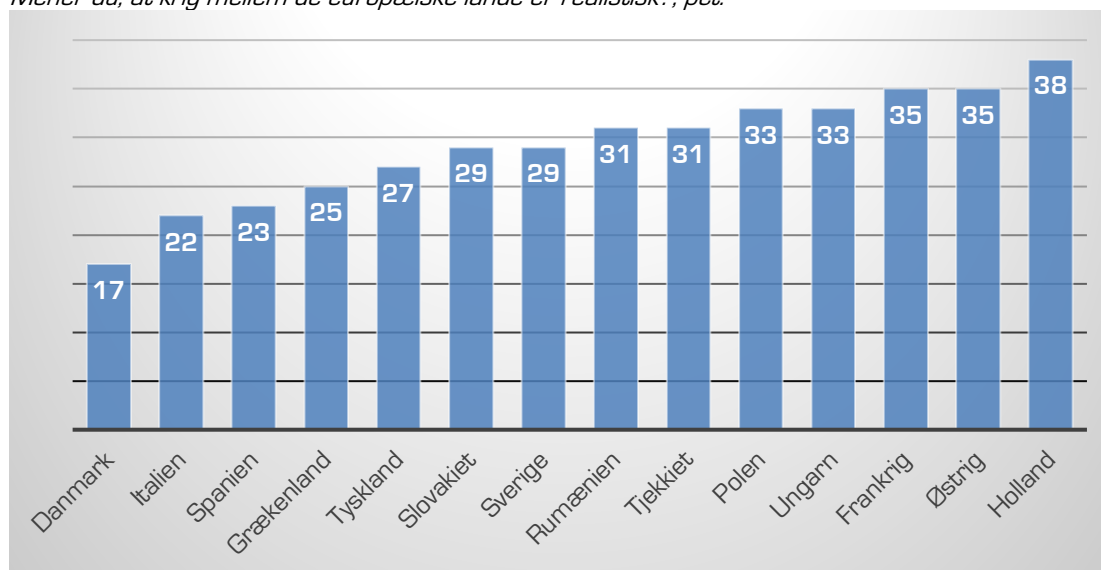
⁸ Ipsos, 14. maj 2019. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2019-05/2019-european-elections-may-2019.pdf>.

Fredens eller krigens Europa?

Det er ikke længere freden og evnen til at binde nationalstaterne sammen i en fælles retsorden, som borgerne nævner som den stærkeste begrundelse for EU-samarbejdet. Tværtimod er frygten for krig vendt tilbage efter de mange globale kriser, som EU-landene har været ramt af i det 21. århundrede. Hele 28 pct. af vælgerne på tværs af medlemslandene svarer i ECFR's YouGov-måling, at det er realistisk at forestille sig, at EU-landene går i krig med hinanden inden for de næste ti år. Blandt de unge under 34 år er det endnu flere. Danmark er en af de få undtagelser fra dette pessimistiske billede, og danskerne lever i den forstand i en politisk forestillingsverden om et Europa, der bygger på fred, gensidige interesser og rationelle aftaler. En anden del af Europa er mentalt rykket ind i et andet følelsesmæssigt landskab domineret af konflikter og risikoen for nye krige.

Figur 2: Danskerne tror ikke på krig i Europa

Mener du, at krig mellem de europæiske lande er realistisk?, pct.

Note: Repræsentativ YouGov meningsmåling blandt 46.000 vælgere fordelt på 14 EU-lande. Undersøgelsen er udført mellem den 23. januar og 25. februar 2019. **Kilde:** European Council of Foreign Relations, maj 2019.

Mellem en tredjedel og halvdelen af de unge vælgere i Frankrig, Holland, Østrig, Tjekkiet, Ungarn, Polen og Slovakiet tror, at nationalstaterne igen går i krig med hinanden i det næste årti, hvor det i Danmark "kun" er 22 pct. af de unge vælgere under 24 år, og 26 pct. af vælgerne mellem 25-34 år. ECFR's direktør, Mark Leonard, har kaldt tallene for et vidnesbyrd om, at det europæiske projekt befinder sig midt i et paradoks: "På den ene side er opbakningen til EU på det højeste niveau siden 1983, og alligevel frygter et flertal af vælgerne, at EU kan ende med at bryde sammen."

ECFR vurderer, at de europæiske vælgere er opdelt i to hovedgrupper: de fredsel-skende overfor de krigeriske.

De fredsel-skende – disse ”peaceniks” – er dem, der er optimister, ser positivt på fremtiden og mentalt føler, at de lever i et fredens Europa præget af rationalitet og fremskridt. Det er pro-europæerne. Og så er der ifølge ECFR den anden gruppe borgere – kaldet de krigeriske – der føler, at de lever i et Europa præget af konkurrence, konflikter og kriser frem for samarbejde. De synes, at det eksisterende system er brudt sammen, de er nostalgiske og længes tilbage til nationalstaten.

Det er ikke, fordi de tror, at nationalstaterne faktisk vil gå i krig med hinanden med hære, men de har en fornemmelse af, at det muligvis kan ende der. ECFR opdeler den sidste gruppe (de krigeriske) i 48 mio. ”glade krigere”, der stemmer på de anti-europæiske partier. Men der er også 33 mio. ”modstræbende krigere”, der stadig føler sig knyttet til det europæiske politiske system, og stemmer på pro-europæiske partier, fordi de håber på et gennembrud for progressive reformer. Det er dog vigtigt at forstå, at disse modstræbende krigere ikke overbevises af rationelle og faktabaserede argumenter om, at EU har sikret freden, at EU sikrer mere velstand og forsvarer fælles værdier. De lytter i højere grad efter argumenter, der knytter an til deres følelser. Man kan ikke tale top-down til denne gruppe vælgere, men argumentationen bør snarere føres bottom-up.

Kampen om følelserne

En større del af den moderne politiske kamp om EU finder i dag sted i vælgernes følelseslag, hvor folk opsøger fakta og udtalelser, men også fordomme, der kan bekræfte, hvad de allerede føler. En YouGov-måling som Tænk tanken EUROPA fik foretaget i januar viste således, at følelser og ordvalg spiller en meget stor rolle for danske vælgere syn på EU.⁹ Og der var markante forskelle på, hvilke følelser der præger pro-europæere og hårde EU-modstandere i forhold til EU.

Det store flertal af danske EU-modstandere føler vrede og bekymring over EU, mens den dominerende følelse blandt tilhængerne er tilfredshed. En fjerdedel af de moderate EU-tilhængere føler dog bekymring, men det var ikke i så stort omfang som hos modstanderne. Til sammenligning har hele 62 pct. af de moderate EU-modstandere den følelse. Vrede over EU forekommer i øvrigt tre gange så hyppigt blandt dem, der angiver, at de ”ikke kan lide at omgive sig med andre kulturer

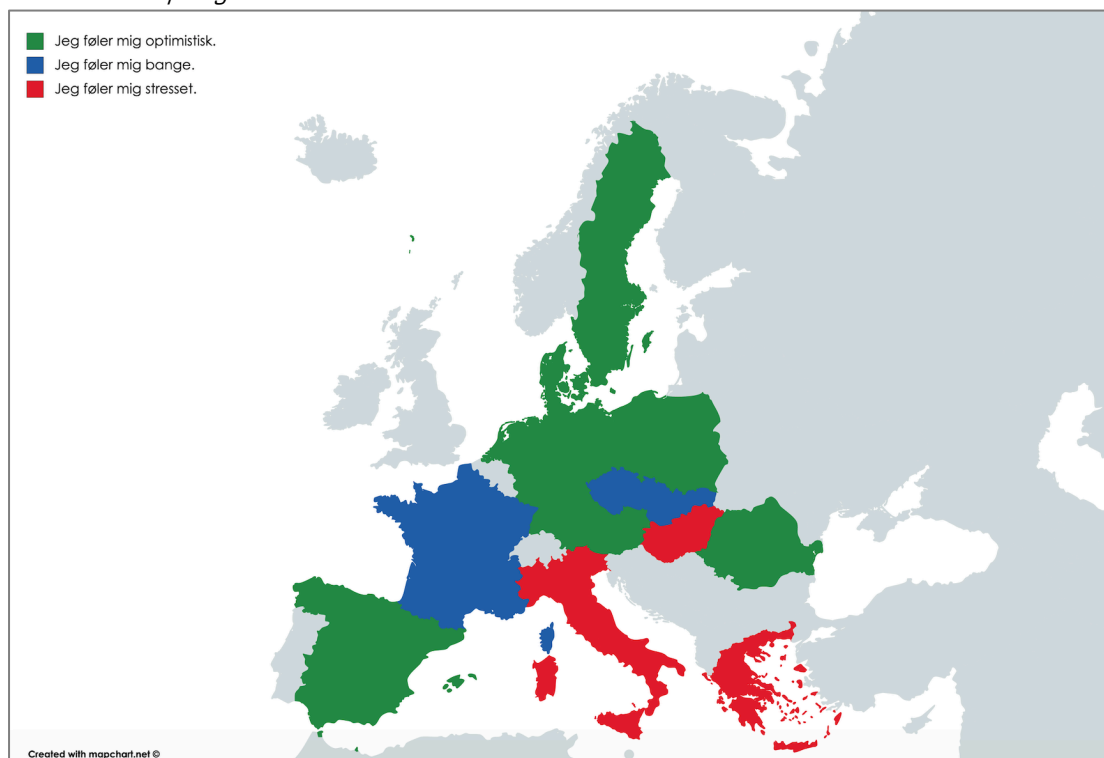
⁹ Hvad føler danskerne for EU?, Tænk tanken EUROPA, 15. februar 2019.
<http://thinkeuropa.dk/vaerdier/hvad-foeler-danskerne-eu>.

og ideer". De er også mere bekymrede og mindre tilfredse med EU. Undersøgelsen viste, at "kulturfaktoren" ser ud til at være langt mere afgørende end f.eks. indkomstforskelle, når folk danner sig meninger om EU. I synet på fremtiden er EU-tilhængerne langt mere optimistiske end EU-modstanderne, hvor 80 pct. føler nostalgier og ser pessimistisk på fremtiden.

Men hvilke følelser har de europæiske vælgere i forhold til deres eget liv? Den nye ECFR-måling viser, at der i nogle lande som Danmark, Sverige, Polen, Holland, Tyskland, Østrig, Rumænien og Spanien er en relativt høj andel af vælgere, der føler sig optimistiske i deres liv, mens der i lande som Frankrig, Tjekkiet og Slovakiet er flere, der udtrykker, at de er bange, mens italienere, ungarere og grækere føler sig relativt mere stressede. *Se figur 3.*

Figur 3: Optimisme præger danskere, svenskere og tyskere

Hvilken følelse præger dit liv? Mest dominerende følelse.

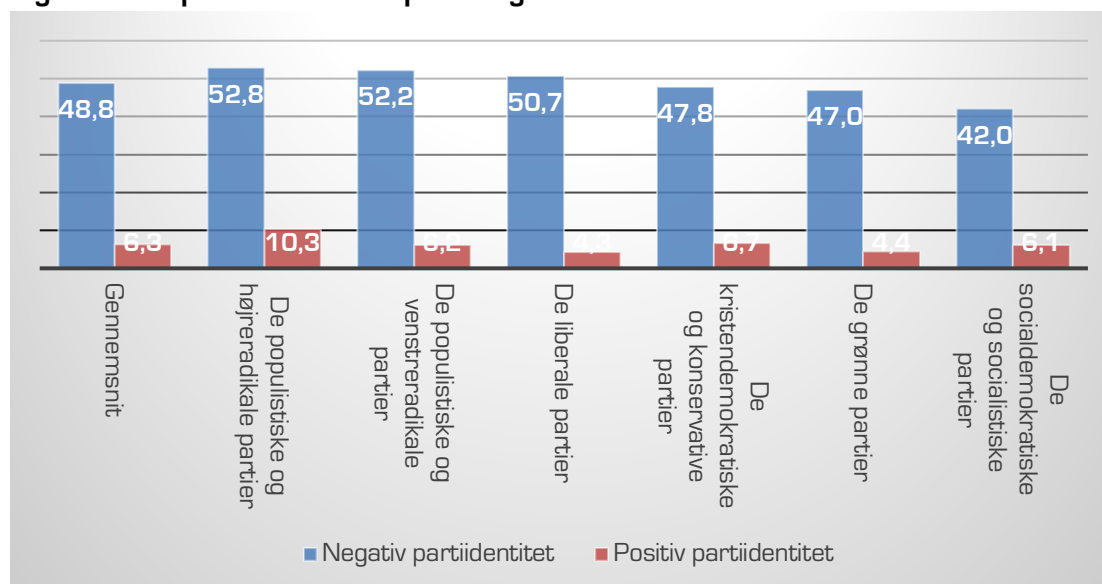
Note: Svarene angiver den stærkeste følelse i de enkelte lande ift. disse tre følelser: stresset, optimistisk, bekymret. **Kilde:** Tænketanken EUROPA på baggrund af YouGov-meningsmåling for ECFR, 2019.

I YouGov-undersøgelsen for ECFR blev der lavet fokusgrupper i fire lande (Tyskland, Frankrig, Italien og Polen) og de afslører store forskelle i, hvordan folk reagerer på billeder af hhv. De Gule Veste, klimaaktivisterne i Extinction Rebellion og Europa-Parlamentet. Når de så billeder af parlamentets bygninger, sank energien i rummet, mens billeder af de to aktivistbevægelser fik folks engagement til at

stige igen. Det er ikke alle de politiske krav, som bevægelserne fremfører, som folk bakker op om, men deres anti-logik, deres passion og deres engagement fik fokus-grupperne til at reagere.

Denne iagttagelse knytter fint an til en af konklusionerne i Bertelsmann Stiftungs undersøgelse fra januar 2019 blandt 23.725 borgere i 12 medlemslande.¹⁰ Meget få vælgere er positivt knyttet til et parti og på forhånd er helt sikre på, at de vil stemme på dem på valgdagen. Tværtimod siger kun mellem 4,3-6,7 pct. af de liberale, grønne, socialdemokratiske og kristendemokratiske partiers vælgere det samme. Den positive forhåndstilknytning til de populistiske højrefløjspartier og ekstremistpartier er noget stærkere med hele 10,3 pct., og de skiller sig ud ved at have mobiliseret flere loyale vælgere på forhånd. Det er dog omvendt også dem, der sammen med de yderligtgående partier og populistere på venstrefløjen får flest vælgere til at reagere negativt. Over 52 pct. af vælgerne har en negativt ladet holdning til disse yderpartier, og ifølge Bertelsmanns forskere vil stemmevalget blandt disse vælgere handle mere om, hvilke partier er bedst til at *beskytte* dem mod de synspunkter og den opførsel, som de yderligtgående partier repræsenterer.

Figur 4: Antipati driver folks partivalg

Note: I undersøgelsen er folk blevet spurgt om, hvilket parti de *med sikkerhed* vil stemme på, og hvilke partier de helt sikkert ikke vil stemme på. Folk med en positiv parti-identitet har svaret, at de helt sikkert vil stemme på et bestemt parti ved EP-valget, det nationale valg og ved lokalvalg. Hvis vælgerne derimod har svaret, at de i de tre kommende valg helt sikkert ikke vil stemme på et parti, så er de rubriceret som folk med en negativ parti-identitet. **Kilde:** Bertelsmann Stiftung, Policy Brief 1/2019: Europe's Choice, Populist attitudes and voting intentions in the 2019 European election, 2019.

¹⁰ Bertelsmann Stiftung, Policy Brief 1/2019: Europe's Choice, Populist attitudes and voting intentions in the 2019 European election, 2019, <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/policy-brief-12019-europes-choice/>.

Det er i højere grad stærke antipatier end sympatier, der vil afgøre vælgernes partivalg ved Europa-Parlamentsvalget. Der er relativt færre – 42 pct. – der har et negativt syn på de socialdemokratiske partier og cirka 47 pct. har en negativ præference over for de grønne og de konservative partier. Anbefalingen fra forskerne er derfor bl.a., at ”mobiliseringen af negative identiteter kan spille en stadig vigtigere rolle. I konfrontationen mellem mainstream og populistpartier bliver mobiliseringen af negative identiteter vigtigere.” Det kan være nødvendigt også for de pro-europæiske partier at spille på folks antipartier over for de yderligtgående partier, og i det spil er det vigtigt, at de finder nogle sager, som et stort flertal af vælgerne i forvejen er optaget af.

De største trusler mod Europa

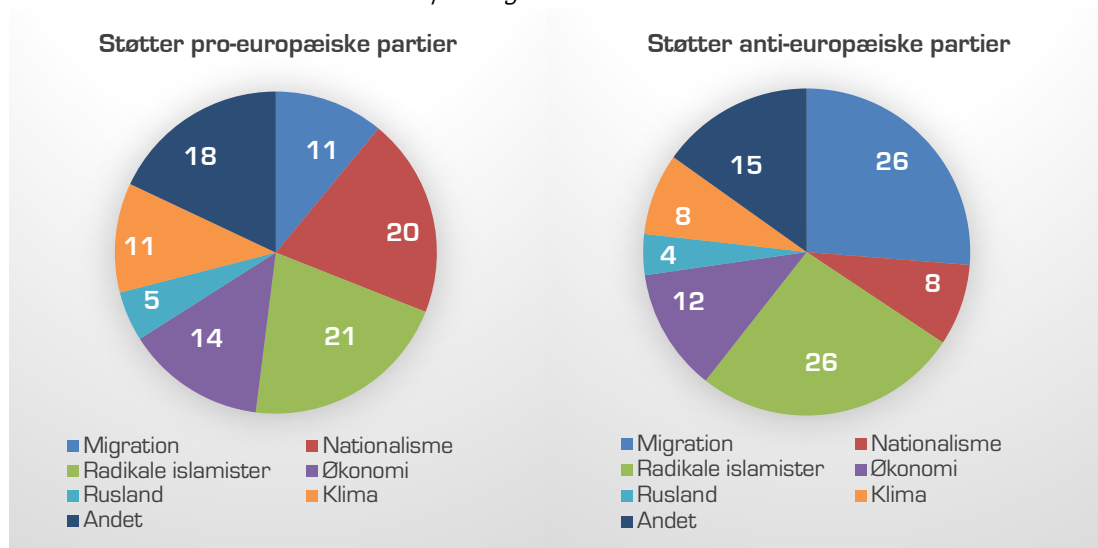
Der er en del forskelle på, hvad pro-europæiske vælgere og systemkritiske vælgere oplever som den største trussel mod Europa i dag. På tværs af denne skillelinje er der fælles bekymring for sikring af demokratiet, vores værdier og vores europæiske kultur imod ekstremistiske grupper, fremmede magter og andre, der truer vores sikkerhed i Europa. Der er også på tværs af de fleste vælgergrupper en bekymring for miljø og klima.

Frygten for islamistiske ekstremister deles på tværs af skellet mellem pro-europæere (21 pct.) og EU-kritikere (26 pct.), viser ECFR-undersøgelsen. Sammenholdes den med, hvad vi ved fra Eurobarometer og andre målinger, så handler denne frygt for nogle om frygten for islamistiske terrorgrupper og for andre handler den nok så meget om frygt for islamisk kultur og religion.

26 pct. af EU-kritikerne og modstanderne ser migrationen som den største trussel, hvor der blandt pro-europæerne tværtimod er 20 pct., der frygter nationalismen. Vi ser en tydelig identitetspolitisk skillelinje, der går mellem dem, der frygter migration udefra og dem, der i højere grad frygter nationalismens genkomst i Europa. Der er naturligvis flere nuancer, og det er værd at nævne, at 11 pct. af de pro-europæiske vælgere udpeger migrationen som den største trussel, mens otte pct. af de EU-kritiske vælgere synes nationalismen er det.

Figur 5: Migration truer Europa ifølge anti-europæerne

Hvad er den største trussel imod Europa i dag?

Note: Repræsentativ YouGov meningsmåling blandt 46.000 vælgere fordelt på 14 EU-lande. Undersøgelsen er udført mellem den 23. januar og 25. februar 2019. **Kilde:** European Council of Foreign Relations, maj 2019.

EU-modstandere og EU-kritiske partier har i de senere år været dygtige til at fiske efter vælgere ved at forme et negativt billede af det etablerede system, de gamle eliter og de traditionelle partier, hvor mange af de frustrerede og skuffede vælgere har følt, at der er lyttet til deres bekymringer. Europa-Parlamentsvalget kan blive en vigtig temperaturmåler.

De mest mobiliserede partier i den europæiske valgkamp har været de yderligt-gående EU-kritiske partier. Vrede og bekymring ser ud til at være en større motor for politisk mobilisering end tilfredshed og glæde ved EU-projektet. Skeptikernes og EU-kritikernes mandattal kan muligvis blive større end meningsmålingerne forudsiger, da der er risiko for, at en betydelig andel apatiske og ligegyldige vælgere bliver hjemme på valgdagen. I Danmark øges risikoen for lav valgdeltagelse af, at der er folketingsvalg ti dage senere.

De europæiske bekymring for immigrationen er faldet en del i takt med, at EU-landene ved en fælles indsats har fået ret godt styr på de ydre grænser, og strømmen af flygtninge og migranter over Middelhavet er reducereret med 90 pct. med markant lavere asylansøgertal til følge. Lige nu er det klimabekymringen, som stiger blandt de europæiske vælgere, som den seneste måling fra Eurobarometer viste. Indvandryngsfrygten er stadig høj, men den er på tilbagetog. I Sydeuropa er den sociale og økonomiske bekymring dominerende, klimabekymringen

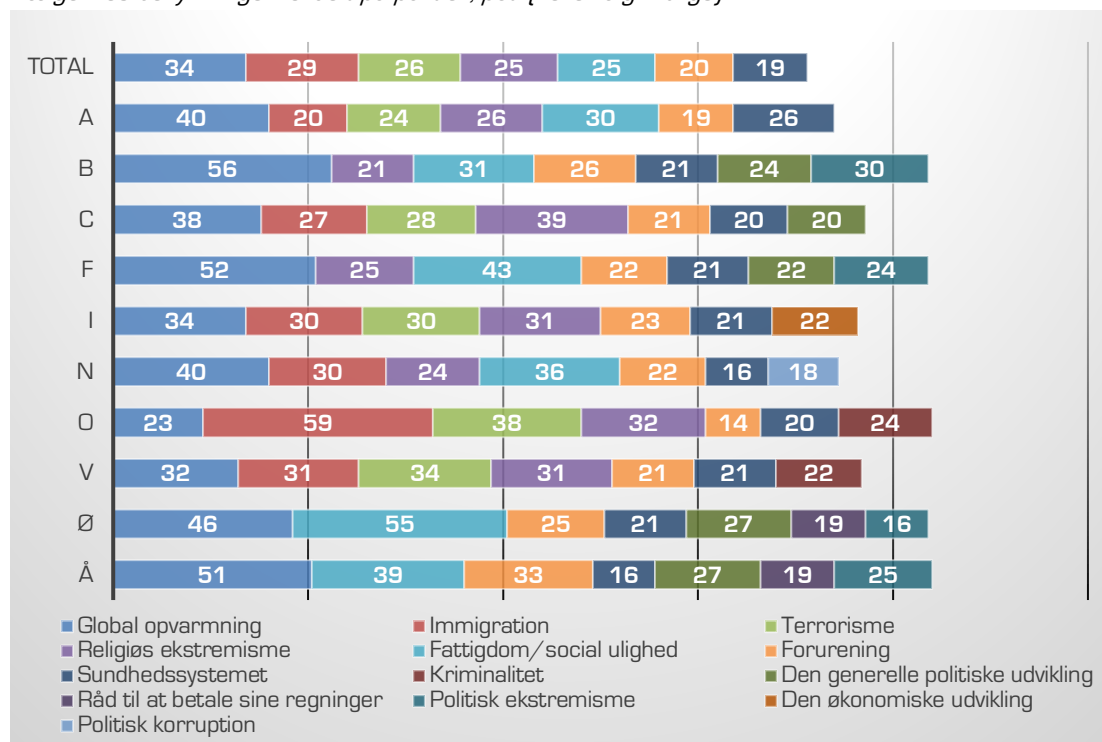
dominerer i Nordeuropa, mens indvandringsfrygten stadig er nummer et i en række øst- og centraleuropæiske lande.¹¹

Flere segmenter af vælgere

En stor paneuropæisk meningsmåling udført af Ipsos MORI i januar for European Climate Foundation (ECF) og den grønne danske tænketank Concito har undersøgt holdningerne blandt 2.000 danskere, og hvilke overvejelser de gør sig før Europa-Parlamentsvalget. Concito har bedt Ipsos MORI om at fordele vælgernes bekymringer ud fra deres partivalg, og det viser, at klimabekymringen står centralt blandt de danske EP-vælgere.¹² Den er første eller anden prioritet blandt alle partiers vælgere – med undtagelse af Dansk Folkeparti. Men hos DF's vælgere ligger klimaet nede på en femteplads efter migration, terrorisme og kriminalitet.

Figur 6: Hvad bekymrer partiernes vælgere?

Vælgernes bekymringer fordelt på partier, pct. (flere valg mulige)

Kilde: Tænketanken Concito på baggrund af Ipsos MORI meningsmåling blandt 2.000 repræsentativt udvalgte danskere i januar 2019.

¹¹ Tænketanken EUROPA notat på baggrund af Eurobarometer forår 2019 måling, Klima og økonomi deler Europa i nord og syd, 14. maj 2019. <http://thinkeuropa.dk/vaerdier/klima-og-oekonomi-deler-europa-i-nord-og-syd>.

¹² Ipsos Mori for Tænketanken Concito, 2019. <https://concito.dk/sites/concito.dk/files/media/document/EP%20Polling-DanishReport.pdf>.

Fem forskellige vælgersegmenter før EP-valget

Segment 1: Det nationalkonservative højre (14%): Køn: Segmentet har en klar overvægt af mænd (65%). Alder: Ældre end gennemsnittet og har den højeste andel i vælgergrupperne 60+ (23%) og 45-59 år (43%) og den laveste andel af de yngre vælgere mellem 18-24 (4%) og 25-34 år (8%). Uddannelsesniveau: Højere andel vælgere end gennemsnittet med teknisk uddannelse (38%) og grundskoleuddannelse. Bopæl: Største andel af vælgere, der bor uden for storbyerne. 14% bor på landet og 23% i mindre byer. Tilbøjelig til at stemme på disse partier til EP-valget: Dansk Folkeparti (41%), Nye Borgerlige (18%) og Folkebevægelsen mod EU (16%) Politiske kerneinteresser er migrationskontrol, terrorbekæmpelse og et mindre indflydelsesrigt EU.

Segment 2: Det antielitære højre (17%) Køn: Segmentet har en klar overvægt af mænd (65%). Alder: Yngste af de fem segmenter og kendetegner hele 44% af de 18-29-årige og 39% af de 30-44-årige. På den anden side er kun 2% af aldersgruppen 60+ og 15% af de 45-59-årige at finde i dette segment. Uddannelsesniveau: Er relativt gennemsnitligt uddannet med en overvægt af vælgere, der kun har gennemført en ungdomsuddannelse. Bopæl: I høj grad et urbant vælgersegment med den største andel vælgere i storbyen (77%) og den laveste andel på landet (6%). Tilbøjelig til at stemme på disse partier til Europaparlamentsvalget: Socialdemokraterne 19%, DF 17% og Venstre 17%. Kun 12% ved ikke hvor de skal sætte krydset. Hele 57% stemmer blandt andet fordi deres familie og venner stemmer. Samtidigt siger 48% at de rådgiver deres nærmeste om politik og 54% føler sig velorienterede derom. Politiske kerneinteresser og bekymringer: Økonomiske spørgsmål som EU-støtte til Danmark, arbejdsløshed, økonomisk formåen og skattniveau. Skiller sig ud fra andre segmenter ved i højere grad at gå ind for revselsesretten (51%) og dødsstraf (59%).

Segment 3. De venstreliberale grønne (16%) Køn: Betydelig overvægt af kvinder (57%). Alder: Fordeler sig aldersmæssigt ret gennemsnitligt for vælgerne generelt. De 45-59-årige med 34% er den største gruppe i segmentet efterfulgt af de 27% på 30-44 år. Uddannelse: Har det højeste uddannelsesniveau 40% med universitetsuddannelse og den laveste andel udelukkende med grundskole på 4%. Bopæl: Urban vælgergruppe i forhold til gennemsnittet. 76% lever i storbyerne. Bekymrer og interesserer sig for klima- og miljøpolitik, menneskerettigheder og økonomisk ulighed, i modsætningen til migrationskontrol, kriminalitet og prisstigninger, der fylder markant mindre end hos de andre segmenter. Tilbøjelig til at stemme på disse partier til Europaparlamentsvalget: Enhedslisten 31%, Det Radikale Venstre 17% og SF 13%.

Segment 4 Det uengagerede sociale centrum (20%) Køn: Segmentet har en klar overvægt af kvinder (61%). Alder: Er det næstnyngste af de fem segmenter, hvor 25% af de 18-29-årige, 32% af de 30-44-årige befinder sig. Uddannelse: Gennemsnitligt uddannelsesniveau med 27% med universitetsuddannelse, 30% med teknisk uddannelse, 18% med erhvervsuddannelse, 17% med ungdomsuddannelse og 8% udelukkende med grundskoleuddannelse. Bopæl: Bor i højere grad i storbyer end gennemsnittet. Storby: 75% by: 18% land: 7%. Tilbøjelig til at stemme på disse partier til Europaparlamentsvalget: S (24%), Venstre (22%) og DF (9%). Har den højeste andel af vælgere der endnu ikke ved, hvor de vil sætte krydset på 32%. Kun 24% føler de er vidende om politik. Dette segment skiller sig ud ved at have en høj andel af "ved ikke" på en lang række områder. Politiske kerneinteresser er blandt andet beskyttelse af naturen, terrorbekæmpelse, global opvarmning og personlig økonomisk formåen, men interesserne skiller sig ikke særligt ud i forhold til andre emner og de andre segmenter.

Segment 5 Traditionelle venstreorienterede (33%) Køn: Ligelig kønsfordeling med 49% kvinder og 51% mænd. Alder: Segment 5 er det næstældste segment med 43%, der befinder sig i aldersgruppen mellem 45-59 år og 19% af segmentet, der er 60+ og kun knap 10% er i den yngste vælgergruppe. Uddannelse: Højere andel af vælgere med teknisk uddannelse (34%) og erhvervsuddannelse (24%) end gennemsnittet. Bopæl: Næsthøjeste andel af vælgere, der bor på landet (10%) og i mindre byer (19%). Tilbøjelig til at stemme på disse partier til Europaparlamentsvalget: S (27%), DF (26%) og Venstre (21%). Over gennemsnittet (19%) ved endnu ikke, hvor de sætter krydset. Politiske kerneinteresser er beskyttelse af Europa mod udenlandsk indblanding i valg og politisk ekstremisme, migrationskontrol, arbejdsvilkår, samt klima- og miljøforandringer.

Kilde: De fem segmenter er udarbejdet af European Climate Foundation på baggrund meningsmåling i januar 2019, som Ipsos MORI havde lavet for ECF. Målingen blev gennemført i 14 europæiske lande, herunder Danmark, hvor 2.000 repræsentativt udvalgte borgere i alderen 18-65 år deltog.

På baggrund af undersøgelsen har ECF også fordelt vælgerne i fem segmenter ud fra et vejet gennemsnit af deres værdimæssige syn på EU, deres årsager til at

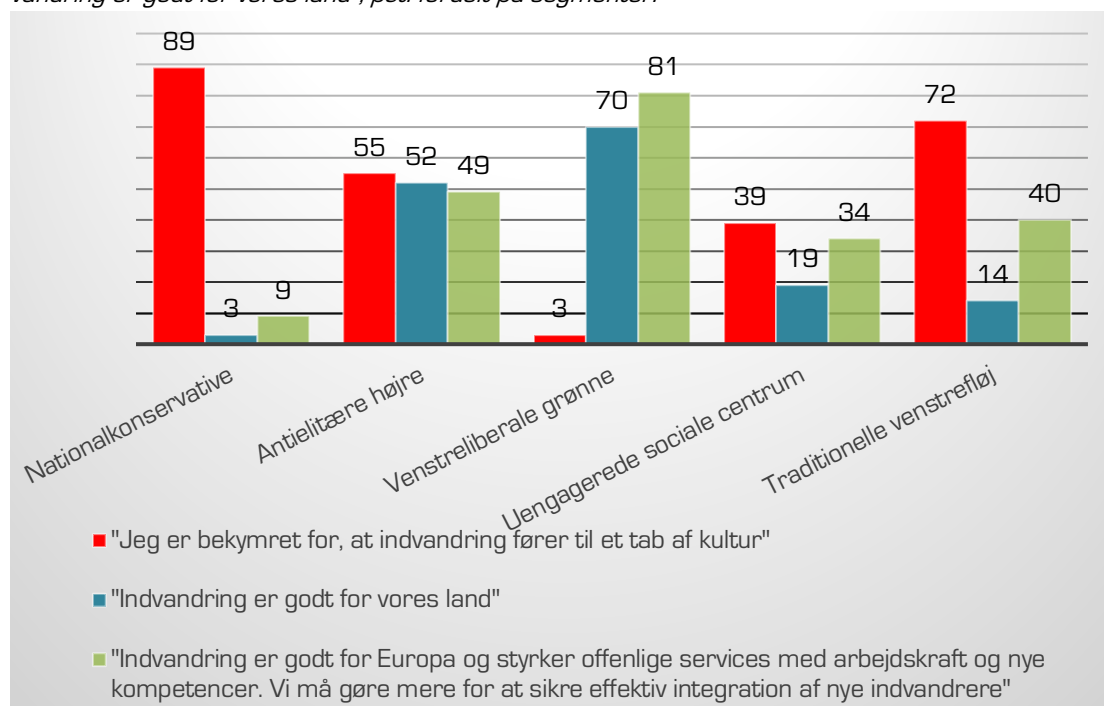
stemme ved EP-valget, og personlige værdier og politiske overbevisninger og deres holdninger til, hvad partierne bør prioritere i valgkampen. Denne segmentering grupperer danskerne på kryds og tværs af traditionelle partivalg: De nationalkonservative (14 pct.), de antielitære borgerlige (17 pct.), de venstreliberale grønne (16 pct.), det uengagerede sociale centrum (20 pct.) og traditionelle venstreorienterede (33 pct.) De fleste af vælgerne i de enkelte segmenter overvejer at stemme på forskellige partier ved det kommende valg, og deres socio-demografiske profil varierer. *Se boks ovenfor.*

Segmenteringen er en anden måde at forstå vælgerne på, der kan supplere de mere klassiske vælgermålinger. I det følgende angiver procenttallene antallet af vælgere, der giver karakteren 4-5 på en skala fra 1-5, hvor 5 tillægges meget stor betydning og 4 angiver stor betydning.

89 pct. af de nationalkonservative er bekymrede over indvandringen, fordi den gradvist fører til tab af vores kultur. Men denne bekymring deles kun af 3 pct. af de venstreliberale grønne, og de udgør de to poler i udlændingebatten. 72 pct. af de traditionelle venstrefløjsvælgere deler de førstnævntes synspunkt, hvorimod kun 39 pct. af vælgerne i de uengagerede sociale centrumvælgere gør det.

Figur 7: Synet på udlændinge deler nationalkonservative og venstreliberale

Andel, der er enig i udsagnene: "Jeg er bekymret for, at indvandring fører til tab af kultur" samt "Indvandring er godt for vores land", pct. fordelt på segmenter.

Note: N=2.000 repræsentativt udvalgte danske vælgere. **Kilde:** Meningsmåling foretaget for European Climate Foundation, januar 2019.

Hvis folk tværtimod spørges, om indvandringen er godt for Danmark, erklærer 70 pct. af de venstreliberale grønne sig enige heri og 52 pct. af de antielitære borgerlige gør det. Derimod er kun 3 pct. af de nationalkonservative og 14 pct. af de traditionelle venstreorienterede enige.

Interessant nok, så ændrer billedet sig lidt, hvis vælgerne bliver bedt om at forholde sig til et synspunkt af typen, "indvandring er godt for Europa, og de bringer nye færdigheder og arbejder til gavn for vores offentlige service. Vi vil gøre mere for at sikre en effektiv integration af nye migranter." Der er mange ladede ord i denne sætning, som kan aktivere forskellige følelser. Men benævnelsen af, at der sikres effektiv integration, er behov for arbejdskraft og at spørgsmålet vedrører hele Europa, får flere traditionelle venstreorienterede til at blive sympatisk indstillede, så 40 pct. af dem, erklærer sig enige. 49 pct. af de antielitære er også positivt indstillede, og blandt de venstreliberale grønne er det hele 81 pct. Blandt de uengagerede sociale borgere er tallet 34 pct. Formuleringen rykker stort set ikke ved de nationalkonservative, hvor tallet blot er 9 pct.

Noget tyder på, at det er ordene om effektiv integration og at være til gavn for vores offentlige service, der aktiverer noget i bevidstheden hos traditionelle venstreorienterede. For spørger man anderledes og siger, at "flere migranter kommer til Europa. Vi vil reducere indvandringen for at bevare vores job og kultur," er udfaldet anderledes. 77 pct. af den traditionelle venstrefløj siger, at det har meget stor eller stor betydning, og 87 pct. af de nationalkonservative gør det.

Et flertal på 72 pct. af vælgerne – og der er et flertal i alle segmenter – erklærer sig enig i, at "Europa er truet af ekstremister og populistere", og at "vi vil forsvare vores demokratiske principper imod dem, der forsøger at underminere europæiske værdier." Det er tankevækkende, at 65 pct. af de venstreliberale grønne erklærer sig enige, og 61 pct. fra det uengagerede sociale centrum gør det. Ift. denne formulering er der 91 pct. af de traditionelle venstreorienterede, der tillægger det stor betydning, mens det kun er 71 pct. af de traditionelle konservative. De sidstnævnte er også bekymret for ekstremismen, men som en række af de andre svar viser, er det frem for alt udlændinge med anden kultur og andre værdier, som de er bange for, mens de venstreliberale grønnes bekymring snarere går på den ekstremisme og populisme, der underminerer demokratiske principper og europæiske værdier. Det kunne være Viktor Orban i Ungarn, Matteo Salvini i Italien, og måske nogle af de partier, der er bærere af den nationalkonservative dagsorden.

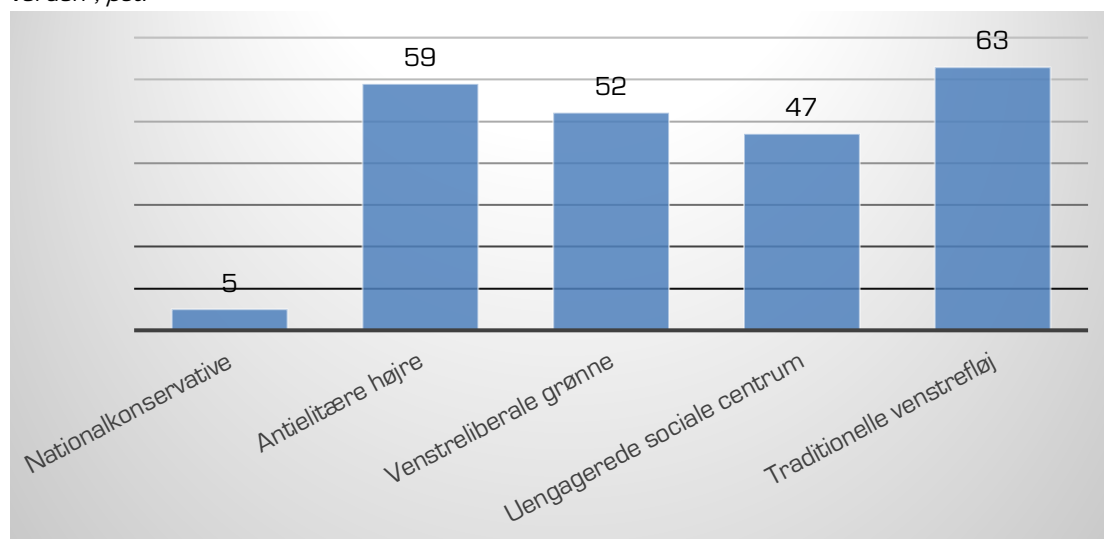
Vælgere vil gerne forsvare Europa i forhold til fremmede magter

Forsvaret for Europa og europæisk kultur kan også samle et flertal på tværs af de forskellige segmenter, hvis man skal tro denne undersøgelse. 74 pct. af vælgerne – og et flertal i alle segmenter – mener, at EU skal blive bedre til at promovere de europæiske interesser over for USA, Rusland og Kina. Og lige så mange mener, at det europæiske demokrati skal beskyttes bedre over for fremmede magter, der forsøger at blande sig i vores valgkampe via internettet.

Bortset fra de nationalkonservative, er der stor opbakning i de øvrige vælgersegmenter til at EU bør styrke sin rolle i verden.

Figur 8: Vælgere vil have et stærkere EU i verden

Andel, som angiver at være enig i udsagnet "Jeg vil stemme for et parti, der vil styrke EU's rolle i verden", pct.

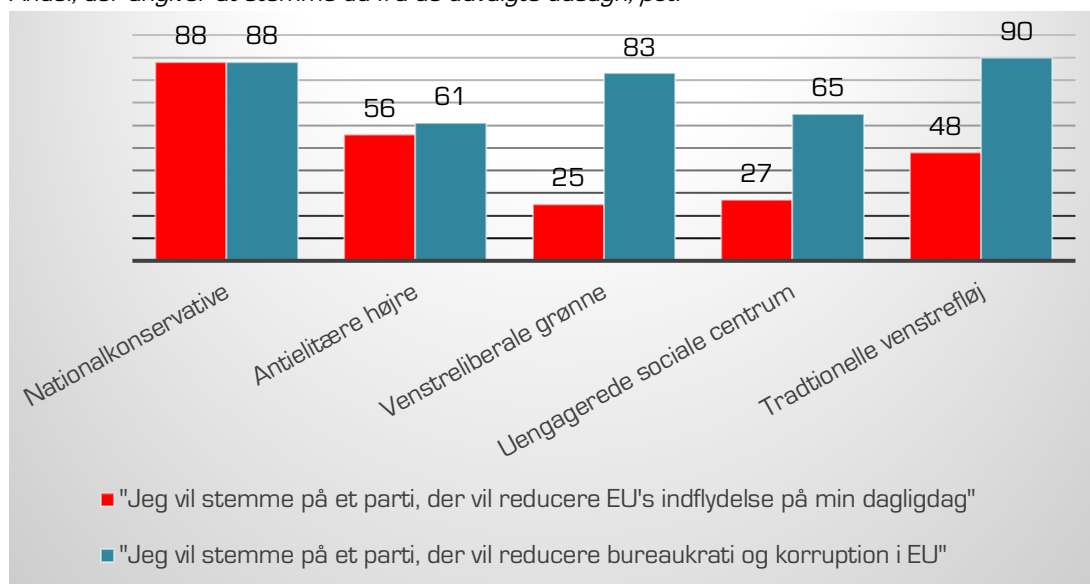
Note: N=2.000 repræsentativt udvalgte danske vælgere. **Kilde:** Meningsmåling foretaget for European Climate Foundation i januar 2019.

Hver gang ordet "beskytte" optræder i spørgsmålene, aktiverer det en større bekymring blandt traditionelle venstreorienterede end i andre segmenter. 93 pct. af dem vil beskytte miljøet, 90 pct. af dem vil beskytte Europa mod fremmede magter, og 76 pct. af dem vil beskytte os mod fake news. Hvis man derimod kommer med idealistiske udsagn, er de venstreliberale grønne langt mere enige. 95 pct. af dem mener, at det er vigtigt, at regeringen tager sig af de svageste, også selv om man personligt skal betale mere i skat. 93 pct. af dem mener, at det er vigtigt at forsvare værdier som menneskerettigheder og demokrati i Europa og globalt. 81 pct. af dem mener, at verden vil blive mere fredelig, hvis velstanden var mere lige-ligt fordelt mellem nationerne.

På tværs af segmenterne er der et solidt flertal af vælgerne, der er optaget af at begrænse det, de opfatter som korrupsion og bureaukrati i EU. Det er især de nationalkonservative, venstreliberale grønne og de traditionelle venstreorienterede, der har den opfattelse. Handler det derimod at reducere EU's indflydelse i borgernes hverdag, er det en sag, der kun optager 25-27 pct. af de grønne og uengagerede sociale vælgere. Det er derimod noget, som 88 pct. af de nationalkonservative vælgere synes er meget vigtigt. Modstanden mod politisk integration og overstatlige beslutninger er da også stærkest i dette vælgersegment.

Figur 9: Vi vil stemme på partier, der bekæmper bureaukrati og korrupsion

Andel, der angiver at stemme ud fra de udvalgte udsagn, pct.

Note: N=2.000 repræsentativt udvalgte danske vælgere. **Kilde:** Meningsmåling foretaget for European Climate Foundation i januar 2019.

Når man kigger ind i det enkelte segmenter, er vælgerne langt fra afklarede om, hvilket parti de vil stemme på. Men hvilke sager lægger de særlig stor vægt på ift. Europa-Parlamentsvalget, og hvad ønsker de, at partierne fokuserer på? De traditionelle konservatives tre vigtigste sager er at mindske EU's indflydelse på Danmark (94 pct.), at få reduceret indvandringen (89 pct.) og at forhindre terrorattentater (83 pct.). De tre vigtigste sager for traditionelle venstreorienterede vælgere er at forhindre terrorattentater (97 pct.), at stoppe skatteunddragelse (94 pct.) og at forsvare værdier som menneskerettigheder og demokrati (91 pct.).

I det venstreliberale grønne segment er forsvaret af værdierne den allervigtigste sag (93 pct.), efterfulgt af at få stoppet skatteflugt (91 pct.) og på en delt tredjeplads siger 87 pct. af dem, at det er vigtigt få reduceret arbejdsløsheden eller at forbedre vores forsvar og sikkerhed imod ydre trusler. De antielitære og det uengagerede sociale centrum har ikke så stærke meninger om nogle af mærkesagerne

og ligger typisk lavere på svarprocenterne. Kampen mod skatteunddragelse ligger dog højest på deres brede prioriteringsliste. Det gør forsvaret mod terrorattenter også. De høje procentsatser på tværs af segmenterne skyldes, at de har haft flere svarmuligheder.